

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7

Fylke: Trøms

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Nordreisa

Emne:

Skav

Bygdelag:

Oppskr. av:

Yngvar Ellefson

Gard:

(adresse):

Femasseen. 4 Røyen

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Eggen

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Kjellefor, nødfor, naufor (lang o)
2. Tuff & sammar.
3. Skave, skov, skove også shave, shava, shova
4. Skav har de vist bruket helt til de siste år ~~men~~ ikke bare bare som nødfor, men som direkte halskuddsfor selv om man hadde rikkelig hoi. Navnet er net frem skav
5. Man brukte vesentlig rogn, men endel nøje (Salix nigricans, S. pentandra) også, men som det bedste skav har man alltid regnet rognelbark
6. Rogn hetta i Nordreisa og nabsherredene Skav. Når man skavet nøje het barken nøjeskav, rognelbark var skavskav.
7. uligend
8. Alle dyr unntatt koster fikk skav. Som nøya fikk de på fjellvinteren, men gånder som brukte det som halskuddsfor ga det allene fjell. Når man begynte med skav måtte man være forsiktig den første tid. Man ga til kjøper en neve til å begynne med men øket på etter hvert så de kunde laenge ut på vinteren få et lite fange. Barken måtte helst skjemas så den bli tynd, og de tyndeste kvister ga man hele. Man ga skaven etter at deya hadde

spist opp høyet. Skaven ble også kokt sammen med høyrukk og fiskeavfald, på gædne og sjen også barag og bare til høyfjøring. I denne kunde man også ha mel på svert som ca 1930 var der gårder som i "høy nisa" kokte hestemjølk.

^{12. høyfjøring.} Denne måtte koke flere timer og ble blandet med høyfjøringen om man hadde sådan. Møkk og gryta (1-2 ltr. rømmehold) ble der også lagt skav og høyrukk i sammen med hestemjølken. For første verdenskrig var hestemjølk brukt på knokke de fleste gårder i bygden og man kjørte berketur lang vei, - en søtlig, sunnen lukt.

9. Som noster gjaldt det om å holde liv i deira med skav, men når man brukte den som helsemiddel for åket urekkesnyden og fløten ble gullere og svært fikk per gul farge i motspring til det vanlige vinterens som var nesten hvitt.

10. Det var vanlig allerede om høsten å hugg skaven og ha den i reis ^{og kjøre den hjem om vinteren} skjell. Om vinteren var det også vanlig å skjere ute i skogen og ta barken hjem i sekken hvis "skavskogen" ble uhyggelig til, eller oppover dalen var elven god vintervei så det vanlige var å kjøre nedem hjem.

11. Å hente skav.

12. Skav.

13. Ukjent.

14. Nevnt under 10. Ikke kjent i bygda at det var særst arbeid eller at man skulde være faskende.

15. Ute i godt veir, eller i udsjulet. I mørketiden helst i ljökkenet eller fjøsangen = "skjelet"

16. Man brukte tolkekniv, eller helst "skavjærn" dette var laget av et gammelt fjæsbrott. Dette ble smidd så det var tilspisset i begge ender med overhaken som ble slått fast i skaftet ovenfra og surret ned en stang forrest til skaftet.

Skaflet, håndtakket (som var av bjørk) var hellet = smidd⁹
 så der ykkert på det var en kule for å holde bedre
 tak. Det var ofte litt årket.

17. Når man skov besjened holdt man om hånd-
 takket med den ene hånd og presset ved roten
 av skavjernst und den andre hånd for å få
 godt tak. Man la enten råen over en sagkrak =
 "sagstol", en stokk, over en kløft = "krake" eller
 eller "sul" eller over rædningen når man
 skov (ei krake, - a, - an, ei sul, - a, - an)

Når man skov skav, bygget man først
 stammene opp i 50-60 cm lange stykker og
 la dem å sine. Under skavingen hadde man
 en sekkefille rundt kneet eller hadde støkke
 forkle. Skavkjeppen ble holdt på venstre
 kne og man holdt da skavjernst i høyre hånd
 For ikke å ødeligge ~~skav~~^{henderne} skov man ikke
 kjeppen helt over, men smidde den når man
 skavt nereuden. Man satt på kvad som
 var forhånden. Kveden som ble igjen
 kaldes "skjevler", ein s. - e, - an, også
 skavskjevler.

18-19. Besv. de bispran, det var skavjernst
 som ble bevaget, ikke kjeppen.

20. Skjevler? Kfo. 17.

21. Skav; Fkku var særskilt navn på de små
 barkliten.

22. Man tok selvdie tykkste stammer da man med
 skavjernst var istand til å skave barken meget
 fin ned å legge mere eller mindre press på det.
 Lengden var vanligvis 60-70 cm, tykkere stammer
 skov man vanligvis ute. De tok man helst
 da i lengde passende til gjerdstaur 1 1/2 - 2 m.
 Skavstauren var sterk mot ræte.

23. Besvant del. foran. - I alle sammen på nogen
del av træet, borte fra "krise" og "skabrom"
= krise med knopper.

24. Skaven burde være finest mulig. Man
ville ikke ha noe av veden med.

25. Veden ble brukt som vanlig bræddel, den
tid man hadde murke ^{baker} i ovnen til bakstened.

26. Brukt helt til den siste tid. Kp. fasan.

Til sauen brukte man ofte å kjøre hjem
vidje som ble lagt utfor fjøst eller laden.
Sauen gikk baken i sig. Rogn bruktes også
på samme måte til sauen. - Forstilla 1910
var det vanlig å kjøre meg frem hjem som
sauen gikk baken av. Ved sagbrukene
ved sjøen var det vanlig å se sauen fra
de omkringliggende gårdene komme og queze
den tyndeste bark av selv store trær i sig.
De gikk så langt ned som barken var
glatt.

Man sa også skjave, - a, - a.
eg skjew

Høyruket i løypåginga ble når det var
køtt kalte "døyve" (ei d., - a.) Ofte
skodde man ned på døyva. Rokevandet
kaltes "låg" (- en)

4672

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING